

اثر بخشی آموزش توجه اشتراکی بر شاخص های زبانی در کودکان اتیسم با عملکرد بالا

آتنا درویشی^۱، پرویز شریفی درآمدی^۲

^۱ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود Atena.darvishi@chmail.ir

^۲ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود

چکیده

روش این تحقیق نیمه آزمایشی (طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل نابرابر) بود. هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش توجه اشتراکی بر شاخص های زبانی در کودکان اتیسم با عملکرد بالا بود. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه کودکان مراجعه کننده به مراکز درمان اتیسم در شهر گرگان در بهار ۱۳۹۶ بود و نمونه آماری شامل ۱۶ نفر (۸ نفر کنترل، ۸ نفر آزمایش) از بین مراکز درمان اتیسم در شهر گرگان به صورت دردسترس و داوطلبانه انتخاب گردیدند و به دو گروه شاهد و آزمون تقسیم شدند. برای جمع آوری اطلاعات از آزمون رشد زبانی Told نسخه ۳تold-p استفاده گردید. پس از اجرای پیش آزمون، مداخله درمانی (آموزش توجه اشتراکی) طی ۱۲ جلسه ۹۰ دقیقه ای به گروه آزمایش ارائه گردید. پس از پایان برنامه آموزشی، از هر دو گروه پس آزمون گرفته شد. برای تحلیل داده ها از روش تحلیل کواریانس استفاده شد. نتایج نشان داد که آموزش توجه اشتراکی بر شاخص های زبانی در کودکان اتیسم با عملکرد بالا موثر است. ($P < 0.05$).

کلید واژگان: توجه اشتراکی، شاخص های زبانی، کودکان اتیسم با عملکرد بالا

مقدمه

اختلال اتیسم یک اختلال عصبی- تحولی است که به وسیله نقص کیفی در تعاملات اجتماعی، مشکلات زبانی، ارتباطی و رفتار کلیشه ای اعم از الگوهای رفتاری، علایق و فعالیت های محدود تعریف می شود (انجمن روانشناسی آمریکا). از جمله مهم ترین ویژگی های کودکان مبتلا به اتیسم تخریب در شناخت اجتماعی و کارکردهای اجتماعی است [1].

رفتارهای کودکان با اختلال طیف اتیسم، اغلب برای والدین و درمانگران مشکل آفرین و ناراحت کننده است. این رفتارها ممکن است نامناسب، تکراری، تهاجمی و خطرناک، همچنین شامل تکان دادن مکرر دستها، حرکت مداوم انگشتان، تکان دادن بدن به جلو و عقب، گذاشتن اشیاء در دهان یا کوبیدن سر به اشیاء دیگر باشد. کودکان با اختلال طیف اتیسم ممکن است به رفتارهای خودآسیب زنی مانند آسیب زدن به چشمها یا گازگرفتن دستهای خود عادت داشته باشند، همچنین نسبت به درد و سوختگی هیچ گونه واکنشی نشان ندهند. گاهی نیز مشاهده شده است که برخی از این کودکان بدون دلیل به دیگران حمله کرده اند. دلایل بروز این رفتارها در

کودکان با اختلال طیف اتیسم هنوز به طور دقیق مشخص نیست و بسیار پیچیده است [2].

نتایج مطالعات نشان داده اند که کودکان طیف اختلال اتیسم در اکتساب مهارت های پایه ای چون توجه اشتراکی، درک نیت دیگران، اشاره کردن، تقلید و بازی های اجتماعی که رشد تئوری ذهن را حمایت می کنند، ضعف نشان می دهند [3].

افراد مبتلا به نشانگان اسپرگر و اتیسم با عملکرد بالا توانایی های زبانی نسبتاً توسعه یافته ای دارند و میتوانند سلیس و روان به صورت جملات کامل با اشتباهات دستوری کم یا بدون اشتباه دستوری صحبت کنند. با این وجود احتمال زیادی دارد که در استفاده از زبان در بافت اجتماعی برای مبادله اندیشه ها و اطلاعات با دیگران مشکلاتی داشته باشند. معمولاً با مفاهیم انتزاعی و مفاهیم پیچیده زبان مشکل دارند. وقتی آن چه میگوئیم دقیقاً بیانگر منظور ما نیست مثل وقتی که به کنایه حرف میزنیم، شوخی می کنیم، از استعاره و دیگر صنایع ادبی استفاده می کنیم ممکن است کودک مبتلا به نشانگان اسپرگر و اتیسم با عملکرد بالا درست متوجه نشود. سببانی راد و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان بررسی و مقایسه اختلالات زبانی کودکان اتیستیک دریافتند فرد اتیستیک در مهارت زبانی نسبت به سایر مهارتها در سطح پایین تری قرار دارند. [4].

ابراهیمی پارسا (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان بررسی اختلالات زبانی کودکان مبتلا به اتیسم بررسی ها نشان داد ۷۱ درصد از کودکان پژوهش ک گویی داشتند. متوسط طول پاره گفته در ۶ کودک بسیار پائینتر از کودکان عادی بود بر اساس جدولی که متوسط طول پاره گفته را در کودکان دارای رشد عادی نشان می دهد. کودک تمایل به حذف فعل داشتند. گاهی مطابقه میان نهاد و فعل رعایت نمی شد. گاهی حروف اضافه حذف میشد. ساخت مجهول را فقط یکی از کودکان به کار برد. کودکی که پائین ترین میانگین طول پاره گفته را داشت از فعل نفی، وجه التزامی و تک واژگونه های را استفاده نکرد. بنابراین کودکان مبتلا به اتیسم ۴ تا ۷ ساله انواعی از اشکالات نحوی را در گفتار خود نشان می دهند. حوزه های دیگر زبانی از جمله معنانشناسی، کاربردشناسی و عناصر زبرنجیری کلام هم در این کودکان آسیب دیده است که نیاز به مطالعات بیشتر دارد [5].

نامرا و نورتون (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان توجه اشتراکی و رشد زبانی دریافتند که توجه اشتراکی پیش نیاز لازم و ضروری برای یادگیری لغات و رشد زبانی است [6]. زرچر و همکاران (۲۰۰۱) در